

JUURET JOUTSASSA – OKSAT MAAILMASSA

JOUTSAN KULTTUURIKASVATUKSEN SUUNNITELMA

Joutsan kulttuurikasvatussuunnitelma: Hyvinvointia ja iloa luonnosta ja kulttuurista

Käsite kulttuurikasvatussuunnitelma eli lyhyemmin KOPS

Kulttuurikasvatussuunnitelma on **vuosittain toistuva, etukäteen budjetoitu ja selkeillä sopimuksilla aikaansaatu** kokonaisuus, jossa kunkin kunnan toivomalle ikäryhmälle taataan halutunlainen taide- ja kulttuurikasvatus. Kulttuurikasvatussuunnitelma tarjoaa tietoa asuinkunnan historiasta, käytännöistä, merkkihenkilöistä ja jo olemassaolevasta tarjonnasta samalla kun se antaa osallistujille mahdollisuuden avartaa maailmankatsomustaan sekä käyttää älyään ja luovuuttaan. KOPSin parissa toimivat aina kunkin taiteenalan ammattilaiset sekä kulttuurikasvattajat. Laatu on kaiken ytimessä. Suunnitelmien kokonaisuudet linkittyvät aina kunnan opetussuunnitelmaan.

Kulttuurikasvatussuunnitelmat perustuvat **lakiin kuntien kulttuuritoiminnasta**. Kunnan kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jolla kunta edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä.

Alla kerrotaan lyhyesti mitä hyötyä kulttuurikasvatussuunnitelmista on.

1) Yhdenvertaisuus

Kuntien valtuustojen hyväksymä ja perustasolla budjetissa huomioitu KOPS on jokaisen kunnan lapsen ja nuoren saavuttava suunnitelma. Tällöin perheen asuinpaikka, varallisuus tai mielenkiinnon kohteet eivät vaikuta siihen, pääseekö lapsi osaksi taide- ja kulttuurituokioita.

2) Saavutettavuus

Suuressa kaupungissa on usein runsaasti mahdollisuuksia harrastamiseen ja kaiken kokemiseen jo valmiiksi. Pienemmissä ja syrjäisemmissä kunnissa KOPS takaa sen, että esitykset ja ammattitaiteilijoiden ja kulttuurikasvattajien vierailut ovat mahdollisia.

3) Kunnan elinvoimaisuus, yhteisöllisyys ja työllistävä vaikutus

Ennalta suunniteltu ja budjetoitu, strategiassa huomioitu kulttuurikasvatussuunnitelma on mille tahansa kunnalle eduksi. Se osoittaa että kulttuuria ja taidetta arvostetaan kunnassa ja näiden alojen monipuolinen, kerrannainen vaikutus sekä ihmisten hyvinvointiin että työllistymiseen ymmärretään. KOPS-työssä alueen omat taiteilijat ja taidelaitokset saavat vuosittain toistuvaa lisätyötä ja alueen lapset, nuoret ja muut asukkaat oppivat tietämään mitä toimijoita oman kunnan alueella on. Yhteisöllinen vaikutus on suuri, jos mukana ovat niin paikalliset yritykset sponsoroimassa kokonaisuuksia kuin taiteilijat, koulut, päiväkodit, mahdollisesti myös useaan KOPSiin kirjoitetut palvelutalot tai muut yksiköt. Kulttuurikasvatussuunnitelmasta saa helposti tehtyä koko kunnan yhteisen asian.

4) Kunnan brändi

Joutsan kopsissa huomioidaan alueen kulttuuri ja luonto monipuolisesti. Leivonmäen kansallispuiston ja taidelaitos Haihatuksen osuus korostuu, molemmissa käydään vuosittain kaikkien peruskoulun luokkien kanssa. Kuntastrategiassa kiinnitetään huomiota hyvinvointiin, ja kopsillemme sopiva nimi onkin "Hyvinvointia ja iloa luonnosta ja kulttuurista"

5) Lasten tunnetaidot sekä monipuolinen maailmankatsomus

Tutkimuksissa on moneen kertaan todettu, kuinka pitkäaikainen kulttuurin ja taiteen harrastaminen on vähentänyt ja ennaltaehkäissyt monia ongelmia ihmisten käytöksessä, oppimisessa ja kaveritaidoissa ja lisännyt avarakatseista suhtautumista maailmaan. Kulttuurin ja taiteen kautta on mahdollista käsitellä mitä tahansa asiaa tavalla, joka jättää pysyvämpiä positiivisia muistijälkiä. Oman luovuuden tuominen esiin ja heittäytyminen uuteen tekee kaikille ihmisille hyvää, positiivisen minäkuvan ja onnistumisen kokemuksen saaminen on yhä tärkeämpää nykymaailmassa. Juuri niitä kulttuurikasvatussuunnitelma haluaa antaa, sillä suunnitelman toteuttajina ovat nimenomaan eri taiteenalojen ammattilaiset. Mille tahansa kunnalle on hyötyä siitä, että sen lapsista kasvaa esiintymistaitoisia ja monipuolisesti ajattelevia, toiset ihmiset huomioonottavia nuoria. Taide ja kulttuuri on väylä, jota jokaiselle pitää antaa mahdollisuus hyödyntää.

KOPSin konkreettinen toteutus kunnassa

Alla on ensin kirjoitettuna auki **KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTASO, jossa työpajoissa ja käyntikohteissa pääsee tekemään paljon itse ja tutustumaan kattavasti eri taiteenaloihin.**

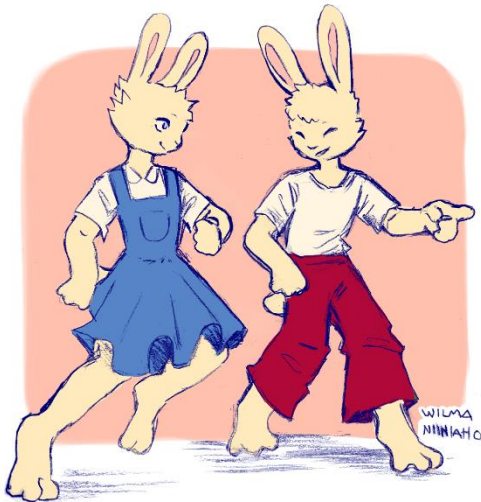
Perustason jälkeen esitetään KAKKOSTASON toiminta, eli esittävän taiteen kokonaisuudet, jotka eivät mene enää ikäryhmäjaon mukaan vaan ovat useimmiten tarjolla kaikille. Ne budjetoidaan erikseen sen mukaan, onko kunnalla esimerkiksi sopimus Konserttikeskuksen, kulttuuriosuuskunta Uulun ja/tai jonkun muun esittävän taiteen toimijan kanssa. Valmiita kokonaisuuksia kakkostasosta ei kuitenkaan voi kirjoittaa auki samalla lailla kuin perustasolla, sillä ohjelmistot vaihtuvat vuosittain, samoin kuin kiertueella olevat esittävän taiteen tuottajat. Kakkostasoa kannattaa kuitenkin budjetoida valmiiksi niin, että mukana ovat sopimustuottajat ja lisäksi mahdolliset muut vierailut.

VARHAISKASVATUS

Yleistä varhaiskasvatuksessa

Kaikessa taiteenaloihin liittyvässä opetuksessa huomioidaan varhaiskasvatussuunnitelman laaja kohta "kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu" sekä nähdään lapsi nimenomaan aktiivisena toimijana. Kulttuuriseen osaamiseen kuuluu lapsen ikätason mukainen tutustuminen oman kunnan taiteilijoihin, rakennuksiin, näyttelytoimintaan tai luonnonympäristöihin. Kaikki taiteen tekeminen taas tukee vuorovaikutusta ja ilmaisua ja vahvistaa lapsen näkemystä itsestään luovana ja onnistuvana yksilönä.

Kaikille varhaiskasvatuksessa

- vuodenkiertoon kuuluvat juhlat ja niihin osallistuminen
- kirjastovierailut: kiinnostuksen mukaan kirjaston esittelyä tai vain uusien kirjojen hakemista ja kirjastossa oleilua
- osallistuminen esittävän taiteen esityksiin
- lukuviikko huhtikuussa: Lukuviikon sivuilla lisätietoa ja tehtäviä eri-ikäisille
<https://lukuviikko.fi/tehtavapankki/>
- mediataitoviikko mahdollisuuksien mukaan
<https://www.mediataitoviikko.fi/>
- isovanhempien päivä mahdollisuuksien mukaan
- käynti Joutsan Kinossa vuosittain

Ikäryhmittäin tapahtuvaa

***0-3v Rytmiiikka ja loruttelu**

Rytmikylpy-työpajoissa pienet pääsevät soittamaan eri maankolkkien rumpuja ja helistimiä. Paja on vuosittain eri painoituksilla, eli joka kerta hieman erilainen. Rytmejä tehdään myös vanhojen suomalaisten lorujen tahtiin.

***4v Leikkiperinne**

Mitä on perinne, entäs leikkiperinne? Millaisia olivat leikit isovanhempien aikana tai jo kauan ennen sitä, ennen kännykkää tai tablettia? Miten liikuttiin ennen leikkipuistoja tai hoploppia? Opetellaan rakentamaan joku vanhan ajan lelu (esim. surra, pehmolelu, käpylehmä), tutustutaan perinneleikkeihin ja pidetään isovanhempien tai palvelutalon asukkaiden kanssa perinneleikkipäivä.

***5v Tanssi ja "olympialaiset"**

Joutsasta on lähtöisin monta urheilijaa, kuten olympiakeihäänheittäjä Eino Leppänen, pituushyppääjä Heikki Mattila ja ampumahiihtäjä Suvi Minkkinen. Mietitään millaista on urheilijan työ ja järjestetään päiväkodilla omat "olympialaiset". Voimamies Henry Ollila vierailee päiväkodissa ja kertoo työstään ja "valmentaa" lapsia. Tanssityöpajassa tehdään koreografiaa eri urheilulajien liikkeistä ja esitetään se olympialaisissa.

***eskarit Muotoilu**

Tutustutaan Joutsan patsaisiin ja muistomerkkeihin (Isäntämies, Siunaus, Joutomies etc.) ja käydään katsomassa Varjosukkametsä-teos (valokuvassa myös taiteilija Benjamin Nozdrachev). Tämä osio tehdään yhdessä Helperin kanssa. Tehdään retki Haihatukseen. Päiväkodilla mietitään miksi muistomerkkejä ylipäätään tehdään tai millaista olisi tehdä työkseen taideteoksia. Jokainen miettii omasta elämästään jonkin oikein kivan ja tärkeän jutun, ja muotoilee esim. savesta tästä asiasta

"muistomerkin". Työt viedään näytille kirjastoon. Jos helperiläisetkin haluavat tehdä omat muistomerkinsä, ne tuodaan yhtäaikaan näyttelyyn.

PERUSKOULU

Kaikille peruskoulussa

- vuodenkiertoon kuuluvat juhlat ja niihin osallistuminen
- kirjastovierailut
- kirjavinkkaukset
- osallistuminen esittävän taiteen esityksiin
- lukuviikko huhtikuussa: Lukuviikon sivuilla lisätietoa ja tehtäviä eri-ikäisille <https://lukuviikko.fi/tehtavapankki/>
- mediaviikko mahdollisuuksien mukaan <https://www.mediataitoviikko.fi/>
- isovanhempien päivä mahdollisuuksien mukaan
- käynti Leivonmäen kansallispuistossa tai jossain taidekohteessa (esim. Virpi Lehdon ateljee) vuosittain
- käynti Joutsan Kinossa vuosittain (Koulukino)
- keväällä oppilastöiden näyttely koululla (eskarit mukana) ja yhtenäiskoululla joka toinen vuosi oppilaiden konsertti sen yhteydessä, Kurkiaurassa konsertti mahdollisuuksien mukaan.

Alakoulu

Mikäli koulussa on yhdysluokkia, toteutetaan niissä kokonaisuudet pääosin vuorovuosin niin, että koko luokka osallistuu aina samaan tekemiseen.

***1.lk Sanataide. Liittyy opetussuunnitelman kohtaan S3 Tekstien tuottaminen**

Tehdään marjaretki metsään, ja samalla tutkitaan millaisia keijujen, menninkäisten ja maahisten asuntoja tai muita kummallisuuksia tulee vastaan! Käynti kirjastossa, tutustutaan Aksel Lehtiseen, kirjaston perustajaan. Sanataiteen työpajassa tehdään oma tarina metsässä asuvista kansanperineteen hahmoista. Joutsan seutu julkaisee ainakin muutamia tarinoita.

***2.lk Musiikki. Liittyy opetussuunnitelman kohtaan Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2).**

Retki Leivonmäen kansallispuistoon. Musiikkipajassa tehdään oma laulu, jonka kakkoset ja kolmoset esittävät yhdessä vanhustenviikon elämänkaarijuhlassa ja vanhuspalvelun yksiköissä. Biisin sanoituksessa voidaan ottaa lähtökohdaksi esimerkiksi luonto ja Leivonmäellä käynti.

***3.lk Kädentaidot ja musiikki. Liittyy opetussuunnitelman kohtaan Tiedon hankkiminen menneisyydestä**

Tutustumispäivä talomuseolla ja/tai Kotiseututalo Simolassa oppaan johdolla. Tuodaan koululle näytille kotona olevia vanhoja esineitä ja kerrotaan niiden historiaa. Koululla työpajassa kokeillaan jotain vanhan ajan käsityötekniikkaa (esim. huovutus).

***4.lk Draama. Liittyy opetussuunnitelman kohtaan Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2).**

Tehdään teatterimatka johonkin isompaan lähikaupunkiin (Jyväskylä/Mikkeli/Lahti). Lisäksi koululla draamatyöpaja, jossa päästään itse kokeilemaan näyttelemistä. Kirjastokäynnillä yleisesittely ja pieniä harjoituksia.

*5.lk Paikallisperinne ja arkkitehtuuri. Liittyy opetussuunnitelman kohtaan Historian ilmiöiden ymmärtäminen.

Tutustutaan Joutsan kyliin, rakennuksiin ja historiaan bussiajelulla oppaan johdolla. Vierailtavia kohteita esim. kirkot, Myllykoski ja siellä sijaitseva mylly, keskustan paikallishistoriaan liittyvät kohteet. Tutustutaan myös historiallisiin henkilöihin ja yrittämisen näkökulmiin viime vuosituhanella. Koululla valmistetaan perinneateria,

tutustutaan edesmenneisiin leipureihin Elli ja Aatto Vanhataloon ja vierailaan paikallisessa elintarvikkeita tuottavassa yrityksessä (etäyhteys mahdollinen).

*6.lk Kuvataide. Liittyy opetussuunnitelman kohtaan Taiteiden maailmat.

Mun Ateneum-hankkeen työpajassa päästään virtuaalikerrokselle Ateneumiin.

Yläkoulu

*7.lk Valokuvaus ja elokuvakasvatus. Liittyy opetussuunnitelman kohtaan Visuaalisen kulttuurin tulkinta.

Retki Leivonmäen kansallispuistoon, jossa otetaan omalla puhelimella kuvia vaikuttaviksi koetuista paikoista. Mietitään miksi joku paikka on "vaikuttava" ja miten taiteessa korostuvat tietynlaiset paikat. Elokvakasvatuksen osuudessa mietitään sitä stereotypiaa, jolla luontoa usein kuvataan. Kirjastossa kirjavinkkaus ja/tai mediakasvatuksen tehtäviä ja yleistä kirjastonkäytönopetusta.

*8.lk Taidetestaajat

Taidetestaajat-projektissa halutaan varmistaa, että kaikki Suomen kahdeksaluokkalaisten saavat kulttuurikokemuksen koulun kautta. Vierailukohteita ovat olleet esimerkiksi Kansallisooppera ja kaupunginteatterit.

*9.lk Luova työ ammattina. Liittyy opetussuunnitelman kohtaan Työelämätaidot ja yrittäjyys.

Katsotaan aiheesta video (useita saatavilla). Haastatellaan paikallisia toimijoita kulttuurimatkailun näkökulmasta (esimerkiksi Café Meijerinliiteri/TuoTuo). Tutustutaan paikallisen taiteilijan työhön Joutsan seudulla.

KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMAN KAKKOSTASO, esittävät taiteet

Kakkostasolla olevat vakiintuneet vierailijat Joutsassa ovat

-Konserttikeskukseen Konsertti joka kouluun-toiminta

KULTTUURIKASVATUS MUUALLA KUIN PÄIVÄKOTI- JA KOULUYMPÄRISTÖSSÄ, kuten

-Lasten ja nuorten kerhotoiminnassa (esim. 4H, MLL, Suomen harrastamisen malli)

-nuorisotiloissa

-palvelutaloissa

-kansalaisopiston tai muun vapaan sivistystyön toiminnoissa (kuorot, taide- ja käsityöopinnot)

Kulttuurikasvatussuunnitelmassa mainitut kokonaisuudet ja retket voi toteuttaa myös hieman muunnettuna eri kerhojen tai ryhmien toiminnan osana.

Kunnan tehdessä kokonaisuuksien toteuttajien kanssa sopimusta voi sopia myös vierailut aiheen tiimoilta muihinkin kohteisiin kuin koululle. Lisäksi eri kerhojen toiminnan ohjaajia, palvelutalojen virikeohjaajia ja/tai muita kiinnostuneita varten voidaan järjestetäään vaikka kerran syksyllä ja kerran keväällä koulutus, joka käsittelee aina tiettyä taiteenala ja siihen liittyvää kokonaisuutta. Näin temataiteenala voi viedä eteenpäin myös paikallisena toimintana.

Kulttuurikasvatukseen liittyvään kerhotoimintaan saa paljon helposti toteutettavia vinkkejä myös koronapandemian aikana luoduista virtuaalipankeista. Esimerkiksi Lastenkulttuurikeskusten liiton sivuilta löytyvä harrastakotona.fi-sivusto antaa nimenomaan kaikille mahdollisia vinkkejä ammattilaisten kokoamina. Samalta sivulta löytyy myös ilmaisia videoita esityksiä eri taiteenaloilta. Näistä voi katsomisen lisäksi myös ottaa oppia ja niitä muokata toimintaan sopivaksi, sillä esityksiä tuottaneet tahot ovat jo tekovaiheessa ajatelleet, että yleisö on kotona ja tekee taidetta niillä välineillä, joita sattuu jokaisesta kodista löytymään. Vaikka tietopankki on lastenkulttuurisivulla, monet sieltä löytyvät kokonaisuudet voi hyvin toteuttaa minkä ikäisen yleisön kanssa tahansa.

Kulttuurikasvatuksen suunnitelman ovat laatineet Sinikka Lahti, Liisa Liias, Nina Kuikka sekä lastenkulttuurin kehittämisverkoston kautta Hanna Leisiö liikkuvasta lastenkulttuurikeskus Uulusta.

piirroskuvat: Wilma Niiniaho